

Lasse et sted til Pelle.

Nedenstående liste er ikke helt udtømmende, men viser eksempler på ord, der tilsyneladende er eller kan bruges i dansk, men i sammenhængen (i en svenskers mund) må tolkes som svenske:

anvende (bruge), ensom (alene), fattes (mangle), forstaas (forstår sig), fort (hurtigt), ful (slem), jaha, jaså, Kvæld, lunke, Mark (jord), Pog, prate, præcist, sitte (sidde, sv. sitta), skikke (sende - fx bud), Skænk (gave), snild (rar, sv. snäll), springe (løbe), så (sådan), tværtom, Tøs (datter, pige).

Antallet af de omtalte ord og vendinger i min artikel er måske ikke så stort, og ikke til at bygge nogen statistik over, som tilfældet er med bornholmske sprogtræk, og som jeg har forsøgt i anden sammenhæng. Nexøs hensigt er da også kun som nævnt i begyndelsen, at give sproglig kolorit, når det drejer sig om personer af svensk oprindelse. Formålet med at trække dem frem og kommentere dem er primært at vise noget om Martin Andersen Nexøs sproglige bevidsthed og stilistiske formåen, i opposition til visse litterære kritikere, der har været tilbøjelige til at undervurdere hans sprogkunst. De kan måske have ret, når det gælder nogle af Nexøs sidste romaner (Morten hin Røde, Jeanette), men ikke de tidlige faser i forfatterskabet, og heller ikke hans Erindringer (1935ff).

SPROGHOLDNINGER I PRAKSIS

Af Tore Kristiansen

Inden for rammerne af et sociolingvistisk projekt om "sproglig norm og variation i Næstved" forsøger jeg ved hjælp af en række forskellige metoder at samle data til at belyse sprogholdningssituationen på Næstvedegnen. De fleste af disse metoder registrerer på en eller anden måde folks udsagn om egne sprogholdninger (jf Kristiansen 1987a, 1987b). Men i den grad der er forskel på hvad folk siger og på hvad de gør, er det vigtigt at forsøge at udvikle metoder til at registrere sprogholdninger i praksis.

"BIO-testen" er et sådant forsøg, som jeg her kort vil præsentere og gengive nogle resultater fra.

Oplæg

Ideen til BIO-testen er lånt fra en lignende undersøgelse beskrevet i Bourhis & Giles 1976. Oplægget er en variant af hvad der er kendt som "matched-guise" teknikken, og som jeg vil kalde for dialektmaske-teknikken. I dette tilfælde gik den ud på at henvende sig til publikummet i en biograf og bede dem deltage i en forbrugerundersøgelse ved at udfylde et spørgeskema. Den samme henvendelse blev afspillet over biografens højttaleranlæg fire aftener i træk, men i forskellig dialektform fra aften til aften: henvendelsen fik en ny dialektmaske på hver aften. (Den blev læst op af fire forskellige kvinder). Henvendelsen blev afspillet i biografens foyer lige inden filmen startede, med en kort påmindelse i salen i det samme filmen sluttede. De publikummere som ønskede at deltage, skulle selv tage et spørgeskema oppe foran ved scenen, udfylde det og lægge det i en papkasse inden de forlod salen. Der krævedes derfor en ganske betydelig praktisk indsats, både fysisk og psykisk, af de publikummere der blev registreret for en positiv reaktion

på henvendelsen. Ikke bare skulle de bruge tid og koncentration på at udfylde skemaet, de skulle også gøre det "mod strømmen" af dem der ikke ønskede at deltage.

Ideen er nu ganske enkelt at se om der bliver nogen forskel på hvor mange der reagerer positivt når henvendelsen iklædes dialektmaskerne rigsdansk, næstvedsk, københavnsk og sjællandsk. Da vi for hver aften kender det mulige antal udfyldte spørgeskemaer i form af antal solgte billetter, kan eventuelle forskelle i deltagelse sammenlignes præcist som det procentuelle antal svar de fire aftener.

Kort om de fire dialektmasker - som jeg ser dem:
Den rigsdanske maske repræsenterer et "neutralt", moderne københavnsk, det "normale" sprog i formelle, offentlige sprogbrugssituationer. Den næstvedske maske fremstiller et "moderat" sydsjællandsk, et "neutralt", moderne næstvedsk sprog. Den københavnske maske signalerer det "bredt" københavnske, det "folkelige" sprog i storbyens jungle. Den sjællandske maske signalerer det "bredt" sydsjællandske, med flere træk der peger bagud i tiden og ud på landet.

Jeg antager altså at det er disse fire sprogbrug der, for folk med tilknytning til Næstvedegnen (som defineret senere i artiklen), signalerer de normidealer de som medlemmer af sprogsamfundet ikke kan undgå at forholde sig til, altså at have holdninger til.

BIO-testen blev foretaget på fire almindelige ugedage: mandag, tirsdag, onsdag og torsdag - og de fire versioner af henvendelsen blev brugt i rækkefølgen: rigsdansk, næstvedsk, københavnsk og sjællandsk.

For at forhindre indvirkning på undersøgelsen fra eventuel rygtedannelse i byen om at der blev talt "mærkeligt" over højttaleranlægget i BIO, valgte jeg selv rækkefølgen ud fra en forestilling om at den rigsdanske version bedst ville svare til den forventede, "umarkerede" sprogbrug i BIO-situationen, mens de tre øvrige versioner ville repræsentere en stigende grad af forventningsbrud.

Biografen i Næstved indeholder fem sale, således at der blev spillet fem forskellige film de fire aftener. Det giver os altså mulighed for at operere med forskellige publikums-kategorier og undersøge om der skulle være forskel i

reaktionsmønster fra den ene type publikum til den anden.
De fem film som blev vist, var:

BIO 1: Den sidste kejser (Bernardo Bertolucci)
BIO 2: Tre mand og en baby (Leonard Nimoy)
BIO 3: Et råb om frihed (Richard Attenborough)
BIO 4: 16 år og aldrig kysset (David Leland)
BIO 5: Dirty Dancing (Emile Ardolino)

Filmene i BIO 1 og 3 var begge helaftensfilm, så her kunne pausen bruges til at udfylde spørgeskemaet. (Påmindelsen blev afspillet når pausen startede). Filmene i BIO 2, 4 og 5 var af normal varighed, og blev vist to gange hver aften (kl. 19 og kl. 21). Der var altså 8 forestillinger per aften, sådan at testen ialt blev afviklet ved 32 forestillinger.

Publikumskaraktistik

Vi har to slags data vi kan benytte til at karakterisere hvert enkelt af de fem films publikummer. For det første har vi en række oplysninger om filmene som sådan: deres indhold, målgruppe, og tid på plakaten. For det andet blev publikum på spørgeskemaet anmodet om at angive - i tillæg til biografvaner og repertoireønsker - en række baggrundsoplysninger om sig selv. Disse data er fremstillet i figur 1.

Der var ialt 19% af det samlede publikum der udfyldte et spørgeskema (183 ud af 959). Da vi intet kender til baggrundsoplysningerne for de 81% som valgte ikke at deltage, må publikumskaraktistikken på basis af baggrundsoplysninger nødvendigvis blive usikker. Den eneste mulighed vi har for at "kontrollere" om deltagerne fra et publikum er repræsentative for publikummet som sådant, er at vurdere om vi finder det sandsynligt at et publikum med de og de karakteristika har været inde at se den pågældende film og har reageret positivt/negativt på dialektmaskerne som fundet. I den grad de fremkomne forbindelser mellem filmtyper, publikumskaraktistikker og reaktionsmønstre forekommer sandsynlige, må vi kunne tillade os at antage at deltagerne mht. sociale karakteristika har været repræsentative for publikummet. Den sikkerhed vi har for at karakteristikken passer, afhænger naturligvis også af et publikums deltagerprocent. Karakteristikken er meget sikrere i tilfældet Et råb om frihed, hvor 69% af filmens samlede publikum de fire dage har deltaget, end i tilfældet Tre mand og en baby, hvor kun 8% har deltaget.

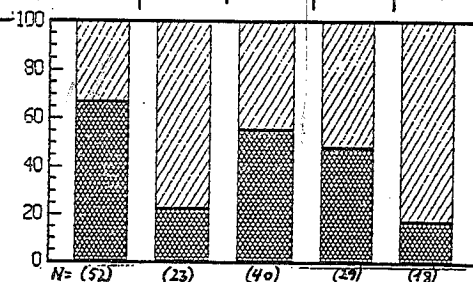
Figur 1: De 5 films

publikummer karakteriseret
vha. 7 parametre

	BIO 1	BIO 2	BIO 3	BIO 4	BIO 5
	Den sidste kejser	Tre mand og en baby	Et råb om frihed	16 år og aldrig kysset	Dirty Dancing
Underholdning/Seriøs	S	U	S	U	U
Folkelig(1) - Intellektuel(5)	4	1	5	3	2
gennemsnit	31	17,9	30,4	19,5	17,1
variationsbredde	66 N= (58)	22 (26)	40 (47)	29 (32)	13 (20)

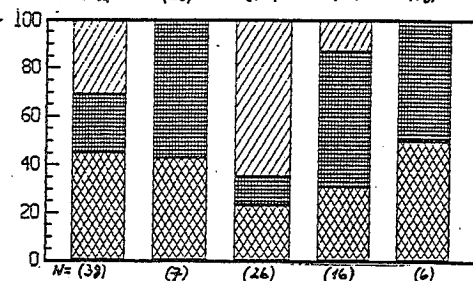
Uddannelse/Erhverv

under uddannelse
i erhverv

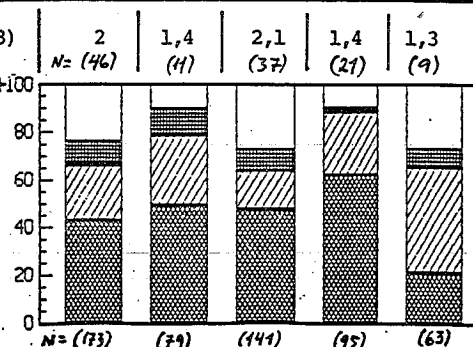

Erhvervssektor

underv. & socialves.
industri & håndverk
handel & kontor

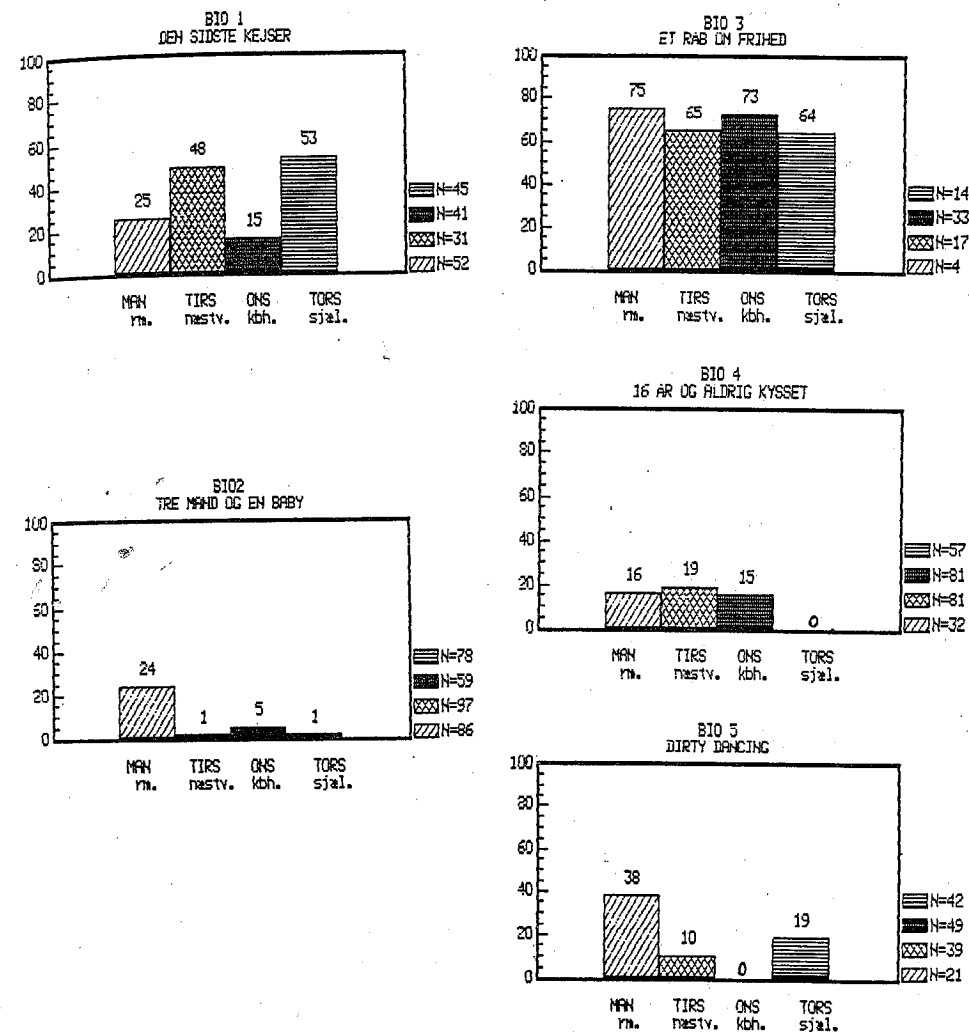
Social status lav(1)-høj(3)

Tilknytning til Næstvedegnen

landet
Syd-Sjælland
Omegnen
Næstved

Figur 2: Deltagelsesprocent over de 4 dage for hvert af de 5 publikummer

Som det fremgår har jeg foretaget en første inddeling af filmenes publikummer i et "seriøst" publikum over for et "underholdnings"-publikum. Inddelingen bygger udelukkende på en subjektiv vurdering af filmenes indhold og formål.

Etiketterne "seriøs" og "underholdning" siger i sig selv ikke meget om de publikummer de bliver hæftet på. Det skulle imidlertid være muligt at komme noget længere i at præcisere billedet af hvert publikum ud fra de oplysninger vi har om den enkelte film.

De to "seriøse" film var begge stort anlagte, flotte film af verdenskendte instruktører, og de blev meget omtalt i medierne både forud for og under deres tid på lærredet i landets biografer. Alligevel var der stor forskel på hvor bredt ud i det "seriøse" publikum de to film nåede. Attenborough's film om grundlæggeren af den Sorte Bevidstheds Bevægelse i Sydafrika, Steve Biko, trak ikke publikum til mere end to spilleuger i Næstved, mens Bertolucci's film om den sidste kinesiske kejser, Pu Yi, holdt sig på plakaten i seks uger. Til en vis grad er forklaringen formodentlig at Et råb om frihed er den af de to film der klarest har et budskab (anti-apartheid). Den engagerer sig i de samfunds-politiske problemer og historiske begivenheder den beskriver, og har tydeligvis ikke haft appel udover en snævrere kreds af "specielt interesserede". Også Den sidste kejser beskriver i allerhøjeste grad politiske og historiske begivenheder, men det er den enestående menneskeskæbne som er i fokus i filmen. Måske er det bl.a. derfor at den har haft en bredere appel, ud i det "almindeligt interesserede" seriøse publikum.

Hvis vi ordner de fem filmpublikummer på en femdel skala der går fra "folkelig" (=1) til "intellektuel" (=5), synes det rimeligt at give Et råb om frihed værdien 5 og Den sidste kejser værdien 4.

Af de tre "underholdnings"-film vil Tre mand og en baby næppe andet end at underholde så mange som muligt. Den nåede

også mange: den holdt sig på plakaten i 11 uger, og det var langt den bedst besøgte film i den uge undersøgelsen blev foretaget, med 33 % af det totale publikum. Samtidig fremstår dette publikum som det klart mest anonyme. De 320 mennesker har ikke udfyldt mere end 26 spørgeskemaer, hvilket giver den laveste deltagelsesprocent. Og kun 4 af de 26 deltagere har benyttet sig af muligheden for at anføre kommentarer og ønsker til BIOs filmprogram, hvilket er betydeligt færre end i de andre publikummer. Alt i alt ved jeg derfor meget lidt om BIO 2 publikummet. Vi kunne måske sige at det mest karakteristiske ved publikummet ud fra det vi ved, netop er dets anonymitet. Det er formentlig det publikum som har trukket mest på samfundets såkaldte "tavse flertal".

Dirty Dancing nåede også mange. Filmen gik i ialt 12 uger. Den henvender sig imidlertid udtrykkeligt til et ungdommeligt publikum, idet den på plakaten præsenteres som "80'ernes mest forrygende ungdomsfilm". Det er en dansefilm bygget op omkring en kærlighedshistorie med forviklinger: han er ikke god nok til hende i hendes forældres øjne. At dømme efter kommentarerne på spørgeskemaerne blev filmen i høj grad opfattet som en film der behandler unges problemer.

Også 16 år og aldrig kysset er en film om ungdommelig konfrontation med forældre og etablerede leveregler. Det er en sjov historie om en livsfrisk pige på 16 år som efter morens død får sit behov for opmærksomhed dækket ved at provokere og chokere sin far og sine omgivelser i en kedelig lille engelsk badeby (engelsk titel: "Wish you were here"). Filmen er meget underholdende, men bestemt ej blot til lyst. Den nåede da tydeligvis heller ikke så bredt ud som de to andre "underholdnings"-film, for den blev taget af plakaten efter 6 uger.

På vores "folkeligheds-indeks" bliver publikummet til Tre mand og en baby således tildelt værdien 1, publikummet til Dirty Dancing får værdien 2, og publikummet til 16 år og aldrig kysset får værdien 3.

Aldersparameteren deler de fem films publikummer i to grupper. Som vi ser falder denne inddeling sammen med inddelingen i et "seriøst" publikum over for et "underholdnings"-publikum. De to "seriøse" films publikummer har begge en gennemsnitsalder på godt 30 år, mens publikummernes gennemsnitsalder ligger under 20 år for alle de tre "underholdnings"-films vedkommende. Vi kan endvidere bemærke at BIO 4 publikummet både hvad angår gennemsnitsalder og aldersmæssig variationsbredde, er det "underholdnings"-publikum som ligger tættest på det "seriøse" publikum, mens de tilsvarende tal for BIO 5 publikummet placerer det som det yngste og "reneste" ungdomspublikum.

Når vi kommer til uddannelse/erhverv, finder vi at publikummerne i BIO 1 og 3 overvejende er i erhverv, mens publikummerne i BIO 2 og 5 overvejende er under uddannelse.

Hvis vi tester forskellen for statistisk signifikans vha. khi-kvadrat testen, får vi at den er signifikant på 0,001-niveauet ($\chi^2=21,92$; $df=3$). Signifikansniveauet er her og i det følgende sat til 0,05.

BIO 4 publikummet lægger sig på denne parameter så tæt op ad de "seriøse" at det i realiteten skifter lejr, idet dets fordeling ikke er signifikant forskellig fra fordelingen i BIO 1 og 3, men derimod signifikant forskellig fra fordelingen i BIO 2 og 5 ($\chi^2=6,64$; $df=2$; $p<0,05$).

Vi bevæger os ned til fordelingen på erhvervssektorer og finder nogenlunde det samme mønster: BIO 2 og 5 publikummerne har en procentmæssigt stærk repræsentation fra industri og håndværk, og er helt uden repræsentation fra undervisnings- og socialvæsen. BIO 1 publikummet har det omvendt, og BIO 3 publikummet tenderer i samme retning. Dog er der her signifikant forskel på de to "seriøse" publikum ($\chi^2=7,12$; $df=2$; $p=0,03$). BIO 4 publikummet er igen det "underholdnings"-publikum der ligner de "seriøse" mest, med

et vist indslag af folk fra undervisnings- og socialvæsen.

De absolutte tal for BIO 2 og 5 er så små at det ikke giver mening at lave statistiske signifikansberegninger på forskellen i forhold til BIO 1 og 3 - uden at inddrage BIO 4 og lægge de tre "underholdnings"-publikummer sammen. Vi får da at "underholdnings"-publikummet mht. erhvervssammensætning er signifikant forskelligt fra BIO 3 publikummet på 0,001-niveauet ($\chi^2=22,11$; $df=2$) og fra BIO 1 publikummet på 0,01-niveauet ($\chi^2=9,35$; $df=2$), men i det sidste tilfælde skjuler denne sammenlægning af "underholdnings"-publikummerne at BIO 4 publikummet lige passerer grænsen for ikke at være signifikant forskelligt fra BIO 1 publikummet ($\chi^2=5,67$; $df=2$; $p=0,06$).

For at kunne klassificere de fem publikummer mht. social status vha. en gennemsnitlig indekssværdi, er hver enkelt deltager så vidt det har været muligt blevet tildelt indekssværdierne 1, 2 og 3 på basis af oplysningerne om erhverv og uddannelse. Som vi ser falder denne parameters gruppering af de fem publikummer ganske sammen med inddelingen i "seriøs" og "underholdning". BIO 4 publikummet indtager ikke her sin sædvanlige mellemstilling. Det "seriøse" publikum i BIO 1 og 3 er fælles om en relativt høj social status, mens "underholdnings"-publikummet i BIO 2, 4 og 5 er fælles om en relativt lav social status.

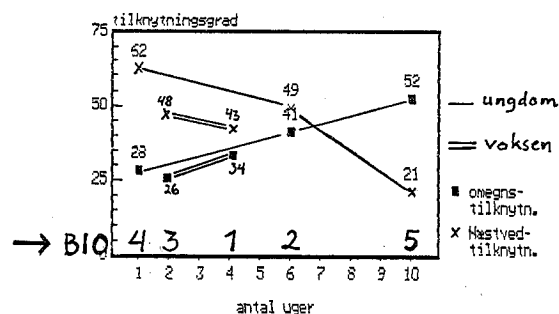
Den sidste baggrundsvariabel vi har til at karakterisere de fem publikummer, siger noget om deres grad af tilknytning til Næstvedegnen.

På spørgeskemaet blev folk anmodet om at angive det sted hvor de (a)bor, (b)er opvokset, (c)arbejder eller går i skole. Svarene på disse tre spørgsmål er for hver deltager blevet klassificeret i følgende 4 kategorier: 1)Næstved, 2)omegnen, 3)Sydsjælland, 4)andet. 'Omegnen' er defineret som en cirkel med radius 20-25 km omkring byen, mod syd dog kun til linjen Dybsø fjord - Præstø fjord (=ca. stødgrænsen). 'Sydsjælland' er mod nord afgrænset af vejen Korsør - Køge. (De tre første kategorier vil samlet blive omtalt som 'det samlede Sydsjælland'). De tre spørgsmål som definerer parameteren, vejer alle lige tungt. Ethvert svar har værdien 1 og giver sin kategori 1 point. Dvs. at hver deltager kan bidrage med

fra 0 til 3 points til en kategori. (I figuren er N netop udtryk for antallet af kategoriseringer eller svar).

Hvis vi sammenligner de fem publikummer, ser vi at 'det samlede Sydsjælland' udgør en varierende del af det enkelte publikums samlede antal svar. Publikummerne falder i så henseende i to grupper. Der er ingen forskel på publikummerne i BIO 1, 3 og 5, og det samme gælder for publikummerne i BIO 2 og 4. Indbyrdes er der signifikant forskel på de to grupper ($\chi^2=18,61$; $df=4$; $p<0,001$).

Når vi tager det enkelte filmpublikums gennemsnitsalder i betragtning, forekommer det ikke overraskende at de "voksne" publikummer i BIO 1 og 3 fremviser en lavere grad af tilknytning til Næstvedegnen end de "ungdommelige" publikummer i BIO 2 og 4. Normalt vil der nok på enhver egn være flere tilflyttere og pendlere blandt voksne end blandt unge. Desto mere overraskende er det at det mest udprægede "ungdoms"-publikum af alle - BIO 5 publikummet - havner i gruppe sammen med de "voksne". Dette kunne man godt umiddelbart se som et indicium på at deltagerne her ikke har været repræsentative for publikummet. Imidlertid er det højst sandsynligt at dette overraskende træk ved Dirty Dancing publikummet hænger sammen med at filmen på undersøgelsestidspunktet havde gået i meget længere tid end de andre "ungdoms"-film. Hvis vi analyserer den geografiske tilknytning i de to "voksne" og de tre "ungdommelige" publikummer hver for sig, som en funktion af

det antal uger filmene havde været på plakaten på undersøgelsestidspunktet, kan det nemlig vises at der tydeligvis er en sammenhæng mellem pdes. hvor længe en film

har været på plakaten og pdes. publikums sammensætning mht. geografisk tilknytning. Tilknytningen til selve Næstved by er størst i starten, og aftager jævnt efterhånden som ugerne går. Tilknytningen til omegnen og Sydsjælland vokser tilsvarende. Denne sammenhæng fremgår af figuren. Princippet synes at være, at efterhånden som ugerne går, "forbruger" en populær film sine publikumsreserver i centrum, samtidig som dens tiltrækningskraft når længere og længere ud i periferien.

Hvis vi nu ser på publikummernes "interne" fordeling på 'det samlede Sydsjælland', finder vi at der ikke er nogen signifikante forskelle mellem BIO 1, 2 og 3. De to yderpunkter på vores ugeskala ovenfor, publikummerne i BIO 4 og 5, er imidlertid hver især signifikant forskellige fra de øvrige fire publikummer. BIO 4 publikummet er karakteriseret ved at have en højere tilknytning til Næstved og en lavere tilknytning til Sydsjælland end de øvrige, mens BIO 5 publikummet udmarker sig ved en lavere Næstved-tilknytning og en højere omegns-tilknytning.

BIO 4 vs BIO 1 ($\chi^2=8,63$; $df=2$; $p<0,01$), vs BIO 2 ($\chi^2=7,25$; $df=2$; $p<0,01$), vs BIO 3 ($\chi^2=7,19$; $df=2$; $p<0,01$), vs BIO 5 ($\chi^2=20,62$; $df=2$; $p<0,001$).

BIO 5 vs BIO 1 ($\chi^2=13,94$; $df=2$; $p<0,001$), vs BIO 2 ($\chi^2=9,74$; $df=2$; $p<0,01$), vs BIO 3 ($\chi^2=21,89$; $df=2$; $p<0,001$).

Sprogholdninger

De deltagelsesmønstre der eventuelt siger noget om de forskellige publikummers sprogholdninger, fremgår af figur 2. Det publikum som afviger mest fra de andre i sit deltagelsesmønster, er utvivlsomt publikummet til Et råb om frihed i BIO 3. Publikummet fremviser en jævn og meget høj deltagelsesprocent over de fire dage. Deltagelsesprocenten mandag kan vi naturligvis ikke lægge meget i isoleret set, eftersom der kun var fire mennesker til forestillingen. Men tallet for mandag ligger jo pænt på linje med tallene for de øvrige tre dage, så formentlig gælder det for dette publikum at det er meget samarbejdsvilligt, uanset hvilken dialektnaske det bliver præsenteret for. Inden for rammerne af BIO-testens logik må vi sige at publikumets sprog-

holdninger er præget af accept og tolerance, eller måske snarere af indifferens.

BIO-3 publikummet er som vi husker det mest "intellektuelle" af publikummerne. Det drejer sig om en relativt snæver kreds af "specielt interesserede". Det er et voksent publikum med relativt høj social status, hvor flertallet er i erhverv, overvejende ansat inden for undervisnings- og socialvæsen.

Man kunne måske formode at et publikum af denne type ville være mere interesseret i henvendelsens indhold end de øvrige publikummer, altså i muligheden for at kommentere BIOs filmprogram, og at det er denne interesse der har været stærk nok til at overskygge eventuelle sym- og antipatier over for henvendelsens form. Det er da også det publikum hvor procentvis flest deltagere benytter anledningen til at fremføre kommentarer (38%). Forskellen er dog ikke stor i forhold til de andre publikummer (med undtagelse af det omtalte, "anonyme" BIO 2 publikum), så den kan slet ikke bruges til at forklare publikumets konsekvent høje deltagelse.

Den specielle samarbejdsvilje må altså have andre årsager. Måske drejer det sig ganske simpelt om pæne mennesker der gør hvad de bliver bedt om. Og så er det naturligvis ikke uden betydning at publikummet sikkert er mere på hjemmebane end de andre publikummer når det gælder omgang med skemaer (og med papir og blyant i det hele taget!).

Uanset hvad forklaringen måtte være, kan vi enten kalde accepten/tolerancen/indifferensen vis-a-vis formen for publikumets sprogholdninger i praksis - i hvert fald i BIO-situationen, eller vi kan sætte spørgsmålstegn ved hvorvidt BIO-testen i dette publikums tilfælde måler sprogholdninger.

Hvis vi nu går over til at se på deltagelsesmønstrene i de fire publikummer som viser variation, så lad os begynde med at bemærke at reaktionen på mandagens rigsdansk stort set er den samme i alle publikummerne, mens reaktionen de følgende tre dage varierer stærkt.

Sandsynligheden for at få de fordelinger mellem deltagere og ikke-deltagere som fremvises af BIO 1,2,4 og 5 mandag, er hele 33% ($\chi^2=3,46$; $df=3$), hvorimod forskellerne mellem fordelingerne er signifikante på 0,02-niveauet onsdag ($\chi^2=10,74$; $df=3$), og på 0,001-niveauet tirsdag ($\chi^2=45,51$; $df=3$) og torsdag ($\chi^2=74,52$; $df=3$).

Den ensartede reaktion mandag er bemærkelsesværdig fordi den svarer til antagelsen af rigsdansk som det "umarkerede" eller "neutrale" sprog i BIO-situationen.

Vi kan nu i den videre analyse benytte antagelsen af mandagens reaktion som den "neutrale" til at karakterisere reaktionen de tre følgende dage som positiv eller negativ, afhængigt af om forskellen i deltagelse enten er signifikant større eller signifikant mindre end deltagelsen mandag.

Publikummet til Den sidste kejser reagerer positivt på de to sjællandske dialektmasker og neutralt på rigsdansk og københavnsk.

Deltagelsen tirsdag og torsdag er større end mandag på 0,02-niveauet ($\chi^2=9,05$; $df=2$) og større end onsdag på 0,001-niveauet ($\chi^2=15,33$; $df=2$). Forskellen på mandag og onsdag er ikke signifikant.

Forklaringen på at dette publikum reagerer ensartet positivt på begge former for sjællandsk, kan ikke bygge på dets egens-tilknytning, for ved den er der intet specielt at bemærke. Forklaringen må søges i følgende karakteristiske træk: Det er et bredt ("almindeligt interesseret") seriøst publikum. Det er voksent og meget erhvervsaktivt, med en stor aldersmæssig og erhvervsmæssig spredning, og med en relativt høj social status.

Om de tre "underholdnings"-publikummer kan vi starte med at opsummere at de er fælles om en lav gennemsnitsalder, en stærk tilknytning til industri og håndværk i kombination med minimal tilknytning til undervisnings- og socialvæsen, og en lav social status. De er forskellige mht. "folkelighed" og fordeling på parameteren erhverv/uddannelse, hvor BIO 2 og 5

publikummerne i begge henseende hører sammen over for BIO 4 publikummet. Mht. egns-tilknytning er alle tre indbyrdes forskellige.

Vi kan nu altså forsøge at pege på sandsynlige sammenhænge mellem disse forskelle i publikummernes karakteristika og forskellene i deres deltagelsesmønstre. Som vi ser af søjlediagrammerne i figur 2 er de tre "underholdnings"-films publikummer indbyrdes forskellige først og fremmest mht. hvilke af de tre rigsmålsafvigende dialektmasker de reagerer negativt på.

Publikummet til Tre mand og en baby reagerer negativt på dem alle tre ($x^2=42,75$; $df=3$; $p<0,001$).

Vi var inde på at det mest karakteristiske træk ved publikummet til forskel fra de andre nok var dets anonymitet, dets præg af "tavst flertal". Det er dog ikke mere tavst end at det fremviser den neutrale deltagelse omkring de 25 % som reaktion på den rigsdanske maske. Selv om publikummet udgør BIO 3 publikumets modpol på "folkeligheds"-indeksen, kan vi derfor ikke bare ræsonnere omvendt af hvad vi gjorde mht. BIO 3 publikumets jævne og meget høje deltagelseprocent. Dette publikum har ikke en jævnt lav deltagelseprocent alle fire dage, så vi kan ikke antage at det i sig selv er et karakteristisk træk ved publikummet at det simpelthen mangler interesse for "opgaven", eller mod på at give sig i kast med den. Så konklusionen må blive at det mest "folkelige" publikum har reageret konsekvent negativt på al rigsmålsafvigende sprogbrug i BIO-situationen.

Publikummet til 16 år og aldrig kysset reagerer konsekvent (=ingen deltagelse ved nogen af de to forestillinger torsdag) negativt på sjællandsk ($x^2=11,30$; $df=3$; $p<0,02$).

Det er nærliggende at se dette særtræk i sammenhæng med at filmen (i sin første spilleuge) har tiltrukket et publikum som er specielt ved en kombination af stærk tilknytning til selve Næstved by og minimal tilknytning ud over den nærmeste

omegn (altså til 'Sydsjælland').

Publikummet til Dirty Dancing reagerer konsekvent (=ingen deltagelse ved nogen af de to forestillinger onsdag) negativt på københavnsk ($x^2=20,30$; $df=3$; $p>0,001$). Også tirsdag er deltagelsen signifikant lavere end mandag ($x^2=6,61$; $df=1$; $p<0,01$). Publikummet reagerer altså også negativt på næstvedsk. Derimod reagerer det neutralt på sjællandsk, dvs. at deltagelsen torsdag ikke er signifikant forskellig fra deltagelsen mandag.

Også dette deltagelsesmønster forekommer det rimeligt at se i sammenhæng med publikumets geografiske tilknytning. Dets mest sarprægede træk er nemlig den svage tilknytning til Næstved by og den stærke tilknytning til omegnen.

Afslutning

Hvis BIO-testen står til troende, og min opfattelse af dialektmaskerne er rigtig, får vi følgende summariske billede af sprogholdninger i praksis i BIO-situationen: Næstvedegnens "intelligentsia" har et generelt tolerant eller ligeglad forhold til egnens konkurrerende normidealer; de almindelige voksne biografgængere kan bedre lide de masker der signalerer "nærsamfund" (næstvedsk og sjællandsk) end dem der signalerer "storsamfund" (rigsdansk og københavnsk); de unge fra Næstved by kan ikke lide den maske der signalerer "land" (sjællandsk); de unge fra omegnen kan ikke lide de masker der signalerer "by" (næstvedsk og københavnsk); og de unge fra "folket" kan ikke acceptere andet end "normen" (rigsdansk).

Litteratur

- Bourhis, R.Y. & H.Giles (1976): The Language of Cooperation in Wales: A Field Study. *Language Sciences* October, 1976. 13-16.
- Kristiansen, T. (1987a): Selvrapporteret og faktisk sprogbrug hos 3 informanter. i: K. Ringgaard (udg.): *1. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog*. Århus 1987. 163-176.
- Kristiansen, T. (1987b): Sprogholdninger hos unge i Næstved og omegn. *SNAK* nr.2 1987 2. årg. 2-21.